

Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Oniti ba we a kpenniti kutenku yandú

Yetanfote yie yie me

Ti do kenye ke tú dɛɛ te ke sakesake yi bo ke kutenku naati tipiti timɔ̀, dɛ tú omɔ̀ yi do nke di otɔ̀
muwɛrimu ɲo kpere yinke,

Ti do kenye ke tú isake ɔ̀ɔ̀ nyo di peite koo mɔ̀ wee wɛnte ke ndo bee ite koo wuu, ke yɛ ti bo yime ke nkari ke
dɛ tinaati ke ti naa tiɔ̀ti, ke ba nde ti me mba yo mesemme, oniti ti dɛ ɲmanti, dɛɛ tú kete,

Ti do kenye ke tú oniti ne oniti ɲme, ti tũ mbo nde mu titɔ̀be, ociiri nde okperi ko okperi dɛ ociiri, ke yɛ
dɛmɔ̀sikaandɛ kɔ̀ nde cooti yinke,

Ti do kenye ke tú initi wuɔ̀ nyimɔ̀ do kenkari ke naati keyɛ itɔ̀be kpei,

Ti do kenye ke tú initi wuɔ̀ kutenku yandú deneni dipatri keparku di myɛɛke ne oniti ba we, kó diyetri ke tú
oniti pokua oniti dɔ̀ua, ɔ̀mɔ̀ yi cãã nne otɔ̀; ke dɛɛ te ke iwuɔ̀ nyimɔ̀ do nkewɛnne ke mpĩ kebeu ne dɛ bo
naatime tipiti timɔ̀,

Ti do kenye ke tú yeheke ye mɔ̀ ye kari kewɛnne mu kutenku yandú ko ditiinni kɔ̀be ketú ti do ke nde menke
weti dɛɛ cɛnke tukune oniti kó mufommu ne o borime,

Ti do kenye ke tú ti bo wɛnne me dinnu maɔ̀imaa dɛɛ tukune oniti kó mufommu byeeke dɛɛ bo nte ke ti baa
yete kuce,

Iwuɔ̀ nyimɔ̀ kó ditiinni diɔ̀yɛɛɛɛ piɛɛku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yanda tu:

Iboti imɔ̀ ne itensaake imɔ̀ do nkewɛnne dɛnuu kepĩ ndipatri dii ko tinaanti ne i yemme kepã itɔ̀be itye nde
yinke ke nyɛ dɛɛ túme oniti ko mufommu yeheke yemɔ̀ dɛwɛme; oniti ba we, a cɛnke bo dil hei, a do nke ti nyɛ
ke ti kpenni.

Ditanfɔ̀tri 1

Oniti ti pei nde omɔ̀ yi kpaatri otɔ̀, ke yɛ oniti ba we, o yi do nne fehɔ̀fe; o makemu mecii kehã meyemme. Ti
tú ne do kenari ti tɔ̀be mbe ke yie mii ba nkwuɔ̀ ko otɔ̀ dɛu.

Ditanfɔ̀tri 2

Oniti ba we: oniti sɔ̀ua, o peia oniti sɔ̀ua, oniti pokua, a cɛnke tú wee boti, a feu tekote dibi ndaa, a dɔ̀u nkuyie
mmaku botinkua nkua, a tũ ɲwee peɔ̀itik boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a do nɛdawanfe nɛa, a tú
kuhɔ̀uku nkua, dɛ yi do ɲomɔ̀ bo dɛ ciite a kpere yinke.

Ke wɛtike, ba kaa hei túdi ke domme, omɔ̀ yi do ke nda kɔ̀nne ke ɲmanti o bo dɛ byɛeti a yienni mɛɛ kpei
noyɛɛ nyoo cyɛɛ.

Ditanfɔ̀tri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi ɔo nke ɔaa kakii ke ɲmanti o bo ɔa tanneme kufɔtitenniku.

Ditanfɔtri 4

Omɔũ yi ɔo nkeɔɔ otɔu kuɔaaku ke ɲo senni; oniti me nyi mɔke muwɛrimu o bo fiteme otɔu koo naa nku ɔaaku.

Ditanfɔtri 5

Omɔũ yi ɔo mbe ɲo ɔuku sɔntike fɛpaɔpyefe tɛme, ɲo me nyi ɔo nke nfɛuri kukpetinkú kɔmme ke cɪrme.

Ditanfɔtri 6

Oniti, a cɛnke bo kee byeeke a ɔo kenyɛ ɔee ci ne ɔee yi ci koomɔũ ba ɔa soute.

Ditanfɔtri 7

Dikotinuú tú tímɔũ kó kuɔɔpiku nku. Okoti, ɔɛbire, onitiɔou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɔikotinuú ɔii o kɔnke.

Ditanfɔtri 8

Koomɔũ sente ɔikotinuú ke ɔaa wɛnte, a baa yi hũti hũti; a bo o tɔ tibeenti nti ke ɔe kó tinaantii ke nkú.

Ditanfɔtri 9

Be baa na ke sɔnte kepi ɲomɔu ko o kpetine yoo ko o ɔenne ɔihe.

Ditanfɔtri 10

Oniti ba we, ke be ɔaa yu tibeenti yoo be ɔa pi nne timati, ɔibeentɪnni kɔbe ɔo nke ɔaa bekemu ke ya ɔeɔomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ditanfɔtri 11

1. Ke be tú omɔũ caare ke mu nyi o bekene keya ke mɔmmwɔɔ ɲme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yɛ timati tibeenti ti bo tibatɛ.

2. Oniti kaa caare ɔemare ke sɔ nke ɔikotinuu kó ɔipatri yi tú ɔe ci, a yi ɔo nketa ɔitou; ke ɔe me mbaa sɔ mbe ɔo nkeyetoo keywɔɔ ɲa to ɔeyinke be ɔɔke baa tɔnte.

Ditanfɔtri 12

Omɔũ yi ɔo nketa we yi te tiinaan ti myeeke, keyɛ, ɔe ɔɔ me nyi kaa wɛnte otɔu ke ɔe yaa naa nne ɔikpanni. Dikotipatri me nnaa mmu kekpa nɔeyinke ke ɔe you.

Ditanfɔtri 13

1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɔɔme kaa peensiri ɔii hei a kàri.

2. Kaa me nyite kekɔte kee byeeke, ba ɔiihei kece, nkeɔee a bo na kekonnimu ɲa cyee, a ɔo ɔiimɔnni.

Ditanfɔtri 14

1. Ke be daa dɔ meyei ke daa harine ba a yi mɔke dɔfɔtɔɔ a bo na keyite kekɔte kesɔre a me ndɔ diihe; dɛ kɔ diihe kɔbe me nyi dɔ nke daa beti.

2. Be me ne yi yɛ kaa yeke ke be da kwuɔ nne tipiiti timɔũ, be nda wuo kaa dɔɔri a dɔme.

Ditanfɔtri 15

1. Fɔ nɔniti, a ba nfou ke bo ke yi yɛ a boti tuku.

2. Omɔũ yi dɔ nke yetene sɔntike nɔtɔu o kɔ kuboti tuku; ke weeme nne dɔ ne omaa o bo namu ke naanne kuboti teku.

Ditanfɔtri 16

1. Oniti, kaa cɛnke baa nkɛdee, a bo na kepwoke yoo a yenke a me ndɔwe ke dɔ hɔnne tɛcyɛɛte. Oniti ne o puku, omɔũ yi dɔ kensei otɔu fɛnɔnfɛ ke nkemmune dɔ bo yate dɔiyie ke nsa ke dɔborime yi maa.

2. Onitidɔu ne oniti puku ke be ti nake ti kwuɔ otɔu mɔu tenke yi dɔ ke nkɔ ke firi bɛcwooke kɛfi ke dɛ fi.

3. Ne yaaro tɛcyɛɛte tɛ baa kɔti ke tɛcyɛɛte yi bo kunaamunku yi bo kuboti me nyi bo.

Ditanfɔtri 17

1. Oniti ba we, a bo amma ndaa, dɔ sũmaa, omɔu yi dɔ nke nkɔnnɛ otɔu o kperɛ yĩnke.

2. Omɔũ yi dɔ nke sɔnte kɛfeete otɔu kperɛ ne muwɛrmu.

Ditanfɔtri 18

Oniti ba we, omɔũ yi dɔ nke nda kɔnnɛ a yemme me nɔti kpei; omɔũ ba nda kɔnnɛ a dɔumme kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi dɔumme kuyie maku amɛ nyi feume mutaã mamu kpei kaa dɔ ketike, a bo youmu kuyiendɔummu maku kɔ mɛborime ke twote meteme; a bo amaa ndaa, di sũmaa, dɔkɔmbɔati yi dɔ nke ndwo dɔ bo ndɔumme dɔkɔ kuyie dɔdɔku yoo dɔ ndaku mɛkwuɔ ndi bɔke kepaã nsikoo bɛcirbɛ, ke haa dɔkɔ yɛbaa nke twonko itye ndibi, ba oniti kaa bɔ kɛɛ byɛɛke.

Ditanfɔtri 19

Ba we, kaa yemme hɔti a bo na ke ti beimmu omɔu me mba na ke daa kɔkene tiyĩnke; ba we, a bo na kebeke a dɔti na ninte kɛɛ byɛɛke, ke ti two na me ndɔwe ne a ninte tii naanti kɔ kuboti.

Ditanfɔtri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kewɛnnɛ ketiinne a kɔbe a me ndɔbe ke dɔ nake dɔ kpeti; a bo namu ke mbo dɔtinni a me ndɔri myɛɛke, dɔndi yemme cɛnke ba na tiyɛiti, dɔ cɛnke ba ndɔri meyei.

2. Omɔũ yi dɔ nke tanne otɔu dɔtĩn ni mari myɛɛke ne muwɛrimu koo yemme yi dɔdɔ.

Ditanfɔtri 21

1. Oniti ba we, a dɔ nke ndakemu a hei kɔ mufommu byɛɛke kɔ tinaanti ba kaa yi ha dɔtĩnni dɔi tɔ kuteku dɔmyɛɛke; a dɔ ke ntee n nemu bɛɛ pĩ nne dɔmɔũ dɔi kɔ dɔyɛtri.

2. Ba we, a bo namu, ke nsa kaa kɔbe cɛnke daa dɛite, kɛmpĩ na hei bo ncenti mɛɛ boti ke dɛ nsie mutɔmmu yĩnke.

3. Bekpaatibe dɔ ke ndɔɔri siheikembii dɔ mee borime dihei myeeke; yepate yee tu ndo nke nii ewɔ weti weti ba bɔkebɔke ba mbo, ke na keceete dɔtinni kotri kekanne dɔpanni. Deko mupaticɔrimu mɔnni, omɔu yi dɔ ke nkɔɔnne otɔu ke fiinko o yemme, keye dihei ko meborime yi tu omɔumaa kɔmmɛ, omɔukoo nmeete me nyi tu otɔu kou.

Ditanfɔtri 22

Oniti ba we, fɔ teheikembite a tɛnke yi dɔ kewete ke nsenni nacyee; tidawanti yi kpa a nne dɔ nke yetoo kemɔte a kperɛ kepete itye nyii bo nte kaa na kenye dee ci ne dee yici; demɔu memme dee bo nte kaa naa noniti keye a fei yekeke tu ndo nke ntee nyetɔbe dedebyeeke. Oniti, kaa me nyi cote be ɔɔ yi ndaa too titɔuti.

Ditanfɔtri 23

1. Ba we, a dɔ nke mmɔke mutɔmmu na pimmu, ke waa na dɔmu ke mpɔ ke de daa naati; omɔu tu nyi do nke nkpa mutɔmmu.
2. Bee pɔ mmutɔmmu mamumaa ke bekuute ma, be tɔnfeinti dɔ nke mmamu.
3. Wee cɛnke pɔmmu mamu, o dɔ nke cu o kɔnyonku; keye dee bo nteme koo na ke nfou ne o cyete kɔbe ke ba naari.
4. Ba we, kaa dɔ a bo namu kewennene betɔmpitibe tɔbe ke di hɔnne yentɔntire ke nmɛ ndinuu kefeete dɔmaa.

Ditanfɔtri 24

Oniti ba we, a dɔ nke nii cote mutɔmmu kehompe kekote tikweiti; a yi dɔ nke nii mpi mutɔmmu kukpetinku tehompute be me mbaa keete a dɔiti.

Ditanfɔtri 25

1. Oniti ba we, a dɔ nke nfou ke de wenni kaa kɔntii nnaati, fɔ ne na cyete kɔbe; a ne bo na kaa fommu nmenni kaa yimake a yommaa a yi mɔke tiyaati, a yi mɔke a dɔudɛ, kaa me mmo na ba na ketaa nanaa. Wee mɔnte mutɔmmu, wee mɔ, kuhɔuku, okupoku yoo okudɔu, opokoti yoo odakoti, ticite dekewe, wee cenbo mesemme myeeke be yi dɔ nkɔ yoo demyeeke koo nfeuri.
2. Ti dɔ nke dɔ kenye tisaponyɔti ne tibi kpɛi mesaaibi imɔu: opopɔpɔri kpɛia, ipocutebia, ipocɛmbia, ba i, i yi dɔ nkensenni.

Ditanfɔtri 26

1. Oniti ba we, a dɔ nkentye, ke na kepete mecii. Omɔu yi dɔ nkeyieeti ke na ketanne o bire dakɔɔri sampɔu. Ibi imu demare yi dɔ nke baa ta dekɔ dakɔɔri. Dakɔɔribe bebebii bee myeeke mutɔmmu dɔ nkepite tipiiti timɔu ndi; bee ko yepate kpente kpenke ke dɔ mbee ta dakɔɔri odyeebe bemɔu be bo na ketamu ke be cɛnke dɔ.
2. Dakɔɔri dɔ nketwo ndebire itye nke de benke de bo ime kenaa noni ti keye oniti ba we, a dɔ nke nkpeni ti mufommu myeeke. Dakɔɔri dɔ nkedɔɔ ke benitibe kee betɔbe tɔmu ke bonkune beyemme kekwo mbetɔbe mesemme, ke iboti imɔu kutenku yandɔ ndo itɔbe, ke initiboti kutenku yandɔ ko dɔtinni didyɛeri dii me nari ke dɔ kepau nyekpare ke dii na ke yepau nke kutenku narke tipiiti timɔu.
3. Ibi yembe bee dɔke dɔ nkenye weti weti bebi dɔ nkepete iitye ne i dɔ nkebebii muutɔmmu.

Ditanfɔtri 27

1. Oniti ba we, be ɔɔ da bantene a ko kuboti ko meborime; a dɔ nkebaa: nte dɔfɔnni, nte dɔkɔtri me ndomme. A dɔ mbee daatwo mecii kaa munkɛ metwo mbetɔbe ke kutenku nnaati kedimɔu dɔpete mesaa.

2. Be tú oniti centine ɲo sɔu; obaribenti me nyi yari ohauti. Oniti tú mpĩnne mu o mu nyo nne.

Ditanfɔ̃tri 28

Dipatri ɖiɖyɛeri ɖii ntú ba we, o ɖo nkeyetoo mu ke bɔkebɔke ba mbo kupiku maku; ke memme ɖɔke ti ba na kepete mesaa.

Ditanfɔ̃tri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ɲaboti yoo ɖitinni a bo ɖii myɛ̃ke a nyɛ̃ kaa poo ɲamaa ndi.

2. Omɔũ yi ɖo nkeɖɔɔ otɔu o yi ɖɔ ke bæ wee ɖɔɔre omɔmmwɔɔ, keyɛ̃ oniti ne oniti ɲme ke ti ɖo nkenvari ke wɛ̃te keɖe titɔbe.

3. Fɔ̃ wee yi ɖɔ mekɔmmɛ a bo ntũ seɲme kutenku yandú kó ɖipatri ɖiɖyɛeri me nyɛ̃ nde ndomme.

Ditanfɔ̃tri 30

Dipatri ɖi myɛ̃ke, tinaanti mati yibo ke ndonne ɖihe i mari, ɖitĩnni mari yoo oniti ɖɔ o tisenkri, kennau kewãa ɲwãa, ke faari faari ke hati bɔkebɔke. Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yandu.
